Nr 149.

Uppläst och godkänd hos Första kammaren den 1 juni 1910.
— — — — Andra kammaren den 1 juni 1910.

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, nr 163, med förslag till ecklesiastik boställsordning.

(Särskilda utskottets nr 1 utlåtande nr 3 och memorial nr 5).

Till Konungen.

Kungl. Maj:t har i aflåten proposition föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bilagdt förslag till ecklesiastik boställsordning.

Genom det förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning, hvilket Eders Kungl. Maj:t, tillika med andra förslag, i proposition nr 85 förelagt Riksdagen och hvilket förslag Riksdagen i hufvudsakliga delar antagit, har en väsentlig nyhet i själfva sättet för prästernas aflönande införts, i det att nämligen enligt detta förslag de ordinarie prästernas löner skola till fulla beloppet i första hand gäldas af pastoraten på det sätt, att vederbörande kyrkoråd uppsamlar alla till aflöning af präster-

skapet inom ett pastorat afsedda medel och under pastoratets ansvar till löntagaren kvartalsvis utbetalar det honom tillkommande belopp. Ett dylikt förfarande förutsätter bland annat, att prästerskapet anslagna hemman och lägenheter, i den mån de ej behöfvas för att bereda vederbörande tjänstinnehafvare bostad, undantagas från brukning af tjänstinnehafvaren såsom sådan och utarrenderas sålunda, att arrendet uppbäres af vederbörande kyrkoråd för att lika med öfriga inom pastoratet tillgängliga lönemedel användas till aflönande af prästerskapet därstädes. Riksdagen, som för sin del godkänt ofvanberörda nyhet i själfva sättet för prästernas aflönande, anser äfven dess konsekvens, boställenas undantagande från brukning af tjänstinnehafvaren, på hvilken princip det föreliggande förslaget till ecklesiastik boställsordning är grundadt, vara förtjänt af gillande. Jämväl i öfrigt har Riksdagen anslutit sig till hufvudgrunderna i det af Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Detaljerna i förslaget hafva emellertid gifvit Riksdagen anledning att framställa några ändringsförslag, för hvilka Riksdagen nu går att redogöra.

14 §.

Det har synts Riksdagen att den genom förevarande paragraf pastorat ålagda skyldigheten att anlägga trädgård är allt för vidtgående och att denna skyldighet därför bör inskränkas till att, där område för trädgårds anläggning eller utvidgande blifvit anvisadt, därå efter hvad synerätt pröfvar skäligt ombesörja nödig dikning, röjning och stenbrytning. I enlighet härmed har paragrafen af utskottet omredigerats.

19 §.

I andra stycket af förevarande paragraf enligt dess lydelse i Eders Kungl. Maj:ts förslag har intagits ett stadgande om prästgårdsinnehafvares företrädesrätt till öfvertagande af arrende af löneboställe, därå prästgården är belägen.

Med instämmande i hufvudsak i hvad lagrådet i sitt öfver förslaget afgifna yttrande anfört mot intagande i lagen af ett allmänt stadgande af sådan innebörd, som nyss sagts, och då i allt fall präst, som kan finna det för sig fördelaktigt att under sitt bruk hafva löneboställes jord, är lämnadt obetaget att i täflan med andra söka förvärfva arrendet, har Riksdagen ansett sig böra föreslå uteslutande ur paragrafen af ifrågavarande bestämmelse.

20 §.

Den i förevarande paragraf gjorda hänvisningen till de bestämmelser, som stadga hvilka hus skola finnas å kronohemman, torde afse andra kapitlet byggningabalken.

Då nämnda lagrum synes Riksdagen vara föråldradt och svårt att tillämpa, har Riksdagen ansett sig böra utbyta bestämmelsen i 20 § enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag mot en föreskrift därom, att löneboställen skola, där de ej såsom icke afsedda för jordbruk erfordra hus af särskild beskaffenhet, vara försedda med de laga hus, som af synerätt pröfvas nödiga, äfvensom i sammanhang därmed angifva hvilka hus skola räknas till laga hus. I sistnämnda hänseende har Riksdagen trott sig kunna, på ett obetydligt undantag när, begagna sig af den uppräkning, som förekommer i 3 § af det af Eders Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda förslag till ecklesiastik boställsordning, därvid dock benämningen sätesbyggning utbytts mot boningshus.

28 och 30 §§.

Med hänsyn därtill att enligt det förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning, som Riksdagen för sin del antagit, boställsarrendena i allmänhet skola ingå till vederbörande kyrkoråd för att af detta, i den mån sådant erfordras, användas till prästerskapets aflöning, har Riksdagen ansett den brandförsäkring, som det jämlikt denna paragraf åligger arrendatorn att ombesörja, lämpligen böra ske för kyrkorådets räkning och kyrkorådet jämväl böra tillkomma tillsynen öfver att arrendatorn fullgör sin brandförsäkringsplikt. För andra fall åter synas de af Eders Kungl. Maj:t föreslagna föreskrifterna om brandförsäkring för domkapitlets räkning och om skyldighet för domkapitlet att hålla tillsyn öfver fullgörandet af arrendatorns brandförsäkringsplikt böra bibehållas.

I enlighet härmed har Riksdagen omredigerat förevarande 28 och 30 §§.

29 §.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke har Riksdagen ansett kunna lämpligen uteslutas, helst en sådan föreskrift sannolikt skulle visa sig svår att tillämpa och de ersättningsbelopp, hvartill densamma gåfve anledning, tvifvelsutan i regeln skulle blifva obetydliga.

31 och 32 §§.

På grund af församlingarnas intresse af att husen å prästgård och sådant löneboställe, hvarifrån afkomsten ingår till kyrkorådet, vidmakthållas och jorden till sådant löneboställe väl häfdas, har Riksdagen ansett ekonomisk besiktning å sådana boställen som nu sagts icke behöfva hållas oftare än hvart tionde år. Å öfriga boställen däremot synes ekonomisk besiktning böra hållas hvart femte år, där ej i händelse af särskildt behof domkapitlet finner sig böra för visst boställe äska besiktning å annan tid. I öfverensstämmelse med denna uppfattning hafva ifrågavarande paragrafer omredigerats.

50 §.

Vid behandlingen af denna paragraf har Riksdagen funnit anledning fästa uppmärksamheten på det önskvärda däri, att i de tillämnade administrativa föreskrifterna angående löneboställens utarrendering meddelas erforderliga bestämmelser såväl för afgörande om och i sådant fall på hvad sätt täckdikning å löneboställe må äga rum, som ock för reglerande af rättsförhållandet i detta hänseende mellan boställsarrendatorn och det allmänna eller mellan af- och tillträdande arrendatorn.

62 §.

Bland de omständigheter, som enligt förevarande paragraf kunna föranleda till att boställe må efter Konungens beprövande utbytas mot annan fastighet eller ock försäljas, har Riksdagen ansett böra upptagas äfven det fall, att boställe eller del däraf icke kan mot skälig afgift utarrenderas. Härvid har emellertid Riksdagen, som anser stor varsamhet böra iakttagas, då det gäller att i penningar med deras mera osäkra värde förvandla fast egendom, hvars värde är af mera bestående natur, velat framhålla nödvändigheten af att sådan försiktighet iakttages särskildt i afseende å skog och till skogsbörd tjänlig mark.

64 §.

Den i denna paragraf vidtagna ändring sammanhänger med den ändrade lydelse Riksdagen föreslagit för 14 §.

Riksdagen har ansett sig böra vid denna paragraf framhålla behofvet däraf att vid den syn, som jämlikt 1 mom. skall hållas, synerätten, som i enlig-

het med 2 mom. har att med tillämpning af denna boställsordning bestämma hvilket område skall till prästgård användas och således jämväl hvilken mark enligt 3 § skall anvisas till trädgård, bör taga under noggrant öfvervägande huruvida befintlig trädgård är större än behofvet föranleder, i hvilket fall den öfverflödiga delen bör afskiljas för att jämte boställets öfriga ägor utarrenderas.

Riksdagen, som med hänsyn till det inbördes sammanhang frågorna om reglering af prästerskapets aflöning och om ecklesiastik boställsordning äga anser dessa båda frågors lösning böra göras beroende af hvarandra, får alltså, under åberopande af hvad ofvan blifvit anfördt och med förklaring att Eders Kungl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning icke kunnat oförändradt bifallas, för Eders Kungl. Maj:t anmäla att Riksdagen för sin del antagit här nedan införda förslag till ecklesiastik boställsordning.

Ecklesiastik boställsordning.

Med ändring af hvad lag eller författning innehåller häremot stridande förordnas som följer:

I KAP.

Om hvad med boställen förstås och särskilda slag af desamma.

1 §.

Till boställen räknas i denna boställsordning all den fasta egendom, som är anslagen till bostad eller aflöning åt prästerskapet i territoriella församlingar, jämväl sådan, som användes till prästänkesäte eller hvars afkomst ingår till prästerlig löneregleringsfond.

2 §.

Boställe, som är afsedt till löntagares bostad, kallas i denna författning prästgård. Annat boställe kallas löneboställe.

II KAP.

Om prästgårdar.

3 §.

Till prästgård för kyrkoherde eller komminister skall användas tomt med bostadshus och, där hinder ej möter, erforderligt område till trädgård

å det boställe, som, då löneregleringen enligt lagen om reglering af prästerskapets aflöning första gången skall fastställas för tjänstens innehafvare, är anvisadt till bostad åt honom, eller ock, där sådant ej lämpligen kan ske, enligt Konungens bestämmande å annat, inom pastoratet beläget boställe eller å plats, som af pastoratet för ändamålet erbjudits.

4 §.

Å prästgård skola finnas följande laga hus: 1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) brygghus, 5) vedbod och 6) hemlighus äfvensom, där sådant af synerätt pröfvas nödigt, en brunn. Å prästgård för komminister må dock visthus och brygghus eller ettdera uteslutas, när de af synerätt pröfvas kunna undvaras.

5 §.

Sätesbyggning jämte hushållskällare, om sådan anordnas under sätesbyggningen, uppföres, där läget så medgifver, skild från annan åbyggnad. Öfriga laga hus, som för hvarje prästgård föreskrifvas, skola sammanbyggas, i den mån sådant pröfvas lämpligt. Alla hus skola läggas och inrättas så, att eldfara så vidt möjligt undvikes samt brandförsäkring af desamma ej förhindras eller fördyras.

6 §.

1. För sätesbyggning å prästgård för kyrkoherde må föreskrifvas minst sex, högst nio boningsrum, af hvilka ett tillika skall vara expeditionsrum, jämte kök, skafferi, erforderliga kontor samt en eller två förstugor. Där vid ny- eller ombyggnad af dylik sätesbyggning ett brandfritt hvalf finnes vara af behofvet påkalladt, skall sådant inrättas.

2. För sätesbyggning å prästgård för komminister må föreskrifvas minst fyra, högst sex boningsrum jämte kök, skafferi, erforderliga kontor och en eller två förstugor. Hvad i 1 mom. finnes stadgadt om expeditionsrum och brandfritt hvalf i sätesbyggning å prästgård för kyrkoherde skall äga motsvarande tillämpning i fråga om sätesbyggning å prästgård för komminister, som på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkobokföringen i en eller flera församlingar.

7 §.

1. Sätesbyggning uppföres på stenfot af minst fem decimeters höjd ofvan jord, med väggar företrädesvis af tegel eller timmer, men äfven, där något af dessa ämnen ej lämpligen kan föreskrifvas, af annat ändamålsenligt byggnadsämne. Till byggnaden i öfrigt användas de ämnen, som finnas lämpliga och öfverensstämma med ortens sed. Boningsrummen göras så stora, som behofvet i hvarje fall fordrar, omkring tre meter höga, och skola vara försedda med nödiga och lämpliga anordningar för uppvärmning. Alla boningsrum förses med dubbelfönster, gipsade, boaserade eller spända tak, oljemålning å panel, dörrar, dörr- och fönsterinfattningar samt tapeter eller lämplig målning å väggarna.

2. Öfriga laga hus uppföras efter ortens sed af ändamålsenliga byggnadsämnen till den storlek, behofvet i hvarje fall fordrar.

3. Brygghus skall vara försedt med inmurad panna och, där så erfordras, äfven med bakugn.

8 §.

Sätesbyggning af trä skall inom tid, som för hvarje särskildt fall af synerätt bestämmes, förses med brädfodring eller annan tjänlig beklädnad samt anstrykas med rödfärg eller annan färg. För sätesbyggning af annat ämne äfvensom för andra laga hus må efter behofvet och ortens sed tjänlig beklädnad och anstrykning föreskrifvas.

9 §.

Där vid husesyn eller ekonomisk besiktning föreskrift meddelas om storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af laga hus å prästgård, iakttages, å ena sidan, att byggnadens varaktighet och boställshafvarens skäliga behof tillgodoses samt, å andra sidan, att de med byggnadsskyldighetens fullgörande förenade kostnader ej varda mer än nödigt betungande.

10 §.

Å prästgård skola alla laga hus nybyggas och underhållas af pastoratet.

11 §.

Uppkommande brister å prästgårds laga hus skola afhjälpas och nybyggnad af dessa hus verkställas i den mån sådant föreskrifves eller eljest blifver nödigt, dock med iakttagande, att nybyggnad af sätesbyggning icke må företagas, utan att synerätt därom beslutat.

12 §.

Boställshafvare vare skyldig väl vårda prästgårds laga hus. Brister, som å dylika hus uppkomma genom boställshafvarens vanvård, skola af honom på egen bekostnad afhjälpas.

13 §.

Alla andra byggnader å prästgård än de i 4 § omförmälda äro öfverloppshus, hvilka tillträdaren äger att från afträdaren lösa till det värde, som, i brist af åsämjande, synerätten därå sätter. Har tillträdaren vid af- och tillträdessynen tillkännagifvit sin afsikt att ej lösa öfverloppshus, eller underlåter han att inom en månad efter synen förklara sig villig därtill, må afträdaren bortföra huset inom tid, som vid synen föreskrifves; åliggande det afträdaren, om han bortför huset, att efter synerätts bestämmande vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för återställande af jord eller byggnad i samma skick, hvari den befanns före öfverloppshusets uppförande.

Har ej afträdaren inom den bestämda tiden bortfört öfverloppshus, som han berättigats borttaga, tillfalle huset tillträdaren med den rätt, med hvilken afträdaren innehaft detsamma.

14 §.

Om å prästgård trädgård saknas eller är otillräcklig, men för trädgårds anläggning eller utvidgande erforderligt område blifvit, enligt hvad i 3 § sägs, anvisadt, bör pastoratet, efter hvad synerätt pröfvar skäligt, därå ombesörja nödig dikning, röjning och stenbrytning.

Trädgård skall af boställshafvaren väl vårdas och vidmakthållas.

15 §.

1. Pastoratet åligge efter synerätts bestämmande att uppföra och underhålla erforderligt stängsel kring prästgård, där ej hägnad skall hållas af granne.

2. Enskild väg, som erfordras uteslutande för prästgårds räkning, skall efter synerätts bestämmande anläggas och underhållas af pastoratet; och åligge jämväl pastoratet att svara för den på prästgård ankommande skyldighet att deltaga i byggande och underhåll af enskild väg, som är gemensam för prästgården och annan fastighet.

16 §.

Hvad prästgård tillhörer och icke kan räknas till dess afkastning, må ej afhändas bostället utan att sådant är särskildt tillåtet.

17 §.

Gör boställshafvaren åverkan å prästgård, eller öfverträder han eljest sin nyttjanderätt, gälle hvad i fråga om sådana förseelser, begångna af brukare af legd jord, är i strafflagen stadgadt.

18 §.

Prästgård afträdes samtidigt med frånträdandet af öfriga löneförmåner vid den tjänst, hvarmed prästgården är förenad. Är vid tiden för afträdandet icke bestämdt, hvem som kommer att tillträda prästgården, skall domkapitlet föranstalta, att densamma emellertid varder behörigen vårdad, intill dess tillträdare kan öfvertaga dess skötsel och vård.

III KAP.

Om löneboställen.

19 §.

Löneboställen skola upplåtas på arrende i enlighet med särskilda föreskrifter, som meddelas af Konungen.

I fråga om arrende, som nu sagts, skall hvad här nedan i denna boställsordning stadgas lända till efterrättelse. I de delar, hvarom boställsordningen ej innehåller bestämmelser, tillämpas allmän lag och nämnda särskilda föreskrifter.

20 §.

Löneboställen skola, där de ej, såsom icke afsedda för jordbruk, erfordra hus af särskild beskaffenhet, vara försedda med de laga hus, som af synerätt pröfvas nödiga.

Till laga hus räknas: boningshus, visthus, hushållskällare, brygghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus, spannmålsbod, redskapshus, stall, fåhus, fårhus eller i fåhuset anbringad särskild fårkätte, svinhus och en eller flera lador samt loge eller logar äfvensom brunn.

21 §.

Laga hus å löneboställe skola uppföras efter ortens sed af ändamålsenliga byggnadsämnen till den storlek, behofvet i hvarje fall fordrar.

22 §.

Då vid husesyn eller ekonomisk besiktning föreskrift meddelas om storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af laga hus å löneboställe, skall hvad i 9 § finnes för där afsedt fall stadgadt äga motsvarande tillämpning.

23 §.

Å löneboställen skola alla laga hus nybyggas och underhållas af arrendatorn.

24 §.

1. Finner synerätt, att på löneboställe insynadt torp eller fäbodställe bör bibehållas eller nytt sådant bör insynas eller insynad kvarn bör kvarblifva, skall arrendatorn där uppföra och underhålla de byggnader, som af synerätten föreskrifvas.

2. Hvad i 1 mom. stadgas om torphus gälle ock om hus på nyodling, som efter frihetsår återgår till boställe.

25 §.

Uppkommande brister å löneboställes insynade hus skola afhjälpas och nybyggnad af dessa hus verkställas i den mån sådant föreskrifves eller eljest blifver nödigt.

26 §.

1. I fråga om rätt för tjänstinnehafvare och arrendator samt pastorat eller församling att erhålla virke från löneboställes skog lände till efterrättelse hvad särskildt är stadgadt.

2. Andra å löneboställe tillgängliga byggnadsämnen än virke må, där sådant kan ske utan men för bostället eller förnärmande af arrenda-

torns rätt, af pastoratet användas till nybyggnad och förbättring å prästgård och kyrka.

27 §.

Har arrendator måst för nybyggnad af hus, hvarom i 20 och 24 §§ sägs, vidkännas större kostnad, än som på hans arrendetid belöper efter årsberäkning enligt grunder, som angifvas uti de i 19 § omförmälda särskilda föreskrifter, njute han, på sätt i nämnda föreskrifter närmare stadgas, efter synerätts bestämmande godtgörelse härför antingen genom nedsättning i de närmaste årens arrende eller, vid boställets afträdande, af den nye arrendatorn.

Hvad ny arrendator sålunda fått utgifva skall vid bedömande af hans nybyggnadsskyldighet anses lika med nybyggnadskostnad.

28 §.

De hus å löneboställe, hvilkas nybyggnad åligger arrendatorn, vare han pliktig att brandförsäkra, då boställets afkastning uppbäres af vederbörande kyrkoråd, för kyrkorådets räkning, men eljest för domkapitlets räkning till husens fulla, i behörig ordning uppskattade värde; och skall sådan försäkring af honom behörigen vidmakthållas. Arrendator, som försummat sin skyldighet att taga eller vidmakthålla brandförsäkring, svare själf för brandskada.

29 §.

Alla andra byggnader å löneboställe än de i 20 och 24 §§ omförmälda äro öfverloppshus, hvilka tillträdaren äger att från afträdaren lösa till det värde, som, i brist af åsämjande, synerätten därå sätter. Har tillträdaren vid af- och tillträdessynen tillkännagifvit sin afsikt att ej lösa öfverloppshus, eller underlåter han att inom en månad efter synen förklara sig villig därtill, må afträdaren bortföra huset inom tid, som vid synen föreskrifves; åliggande det afträdaren, om han bortför huset, att efter synerättens bestämmande vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för återställande af jord eller byggnad i samma skick, hvari den befanns före öfverloppshusets uppförande.

Har ej afträdaren inom den bestämda tiden bortfört öfverloppshus, som han berättigats borttaga, tillfalle huset tillträdaren med den rätt, med hvilken afträdaren innehaft detsamma.

IV KAP.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besiktningar och husesyner.

30 §.

Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något af domstol eller annan myndighet meddeladt beslut förnärmad, eller att vid sådant beslut icke iakttagits hvad i 9 och 22 §§ föreskrifves, skall domkapitlet i behörig ordning öfverklaga beslutet.

Öfver fullgörandet af arrendator åliggande brandförsäkringsplikt i de fall, då boställe skall vara för domkapitlets räkning brandförsäkradt, hålle domkapitlet noggrann tillsyn.

31 §.

För tillsyn å samtliga boställens häfd till hus och jord skola hållas ekonomiska besiktningar å prästgårdar äfvensom å löneboställen, därifrån afkastningen ingår till vederbörande kyrkoråd, inom utgången af tionde året och å öfriga boställen inom utgången af femte året efter det, då syn å häfden eller ekonomisk besiktning näst förut å bostället förrättats; ägande domkapitlet att i händelse af särskildt behof äfven å annan tid hos Konungens befallningshafvande äska ekonomisk besiktning å visst boställe.

32 §.

Domkapitlet skall före utgången af februari månad hvarje år till Konungens befallningshafvande insända uppgift på de boställen, å hvilka ekonomiska besiktningar böra under året hållas.

33 §.

Ekonomisk besiktning förrättas, efter Konungens befallningshafvandes förordnande, på landet af kronobetjänt i orten såsom ordförande jämte två nämndemän och i stad af magistratsperson såsom ordförande jämte två utaf magistraten utsedda sakkunnige män. Biträdande besiktningsmännen kallas af ordföranden.

Stanna besiktningsmännen i olika meningar, gälle hvad de flesta säga. Har hvar sin särskilda mening, gälle ordförandens.

34 §.

1. Såsom jäf mot besiktningsman gälle: om han är med boställshafvare eller annan part uti den skyldskap eller det svågerlag, som i 13 kap. 1 § rättegångsbalken om jäf mot domare sägs; eller om besiktningsman är boställshafvares eller annan parts vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om besiktningsman eller den, som står till honom i sådan skyldskap eller svågerlag, som nämndt är, äger i målet del eller eljest kan af förrättningen vänta synnerlig nytta eller skada, därvid dock den omständighet, att besiktningsmännens ordförande eller hans bemälde skyldeman, såsom medlem af församlingen, är pliktig deltaga i kostnad för nybyggnad och underhåll å boställe, ej må såsom jäf räknas. Har besiktningsman å tjänstens vägnar rättegång med boställshafvare eller arrendator af boställe, eller söker någon sak med besiktningsman eller tillfogar honom något med ord eller gärning i uppsåt att honom därmed jäfvig göra, det må ej heller för jäf räknas.

2. Vet besiktningsmännens ordförande, att sådant jäf mot honom är, anmäle det genast och utan att utsätta dag till förrättningen hos Konungens befallningshafvande, som förordnar annan ordförande. Förekommer dylikt jäf mot biträdande besiktningsman, göre han därom omedelbart anmälan hos ordföranden, hvilken ombesörjer inkallande af annan besiktningsman.

35 §.

Besiktningsmännens ordförande utsätte tid för de åt honom uppdragna ekonomiska besiktningar, med iakttagande, att de hållas å tjänlig årstid och att, där så kan ske, besiktningar i samma ort förrättas omedelbart efter hvarandra.

36 §.

Minst sex veckor före besiktningen skall ordföranden om tiden därför underrätta domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller, vid förfall för denne, annat ombud att å domkapitlets vägnar närvara vid besiktningen. Inom lika tid åligger det ordföranden att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämmoordförande påkalla kyrkostämma för utseende af ombud för församlingen att vid besiktningen bevaka dess rätt. Om mottagandet af underrättelse, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande tillställas ordföranden. Öfriga parter skola minst fjorton dagar före besiktningen af ordföranden kallas till densamma.

37 §.

När ordföranden bevisligen iakttagit hvad enligt nästföregående § åligger honom, må parts eller ombuds uteblifvande ej utgöra hinder för besiktningens företagande.

38 §.

Anmäles vid förrättningen jäf mot ordföranden, och finna besiktningsmännen det vara lagligen grundadt, inställes förrättningen, och göre ordföranden anmälan om förhållandet hos Konungens befallningshafvande, som förordnar annan ordförande. Förekommer mot biträdande besiktningsman jäf, som af besiktningsmännen godkännes, ombesörje ordföranden inkallande af annan besiktningsman i hans ställe. Ogillas jäfvet, skall förrättningen fortgå; vederbörande obetaget att i sammanhang med hufvudsaken klaga öfver beslut, hvarigenom jäfsanmärkning ogillats.

39 §.

Vid förrättningen hafva besiktningsmännen att iakttaga hvad här nedan sägs:

1. Tillses, huruvida instrument öfver förut å bostället hållna ekonomiska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar fortfarande finnas i behåll, äfvensom huruvida de hus, hvilka det åligger arrendator att nybygga, äro vederbörligen brandförsäkrade och försedda med nödig brandredskap, hvarjämte arrendator affordras redovisning för husröte- eller brandskadeersättning eller andra medel, hvilka böra för bostället räkning redovisas.

2. Boställets hus och ägor besiktigas, hvarvid, när fråga uppstår om nybyggnad eller underhåll af hus å prästgård, efter noggrann pröfning meddelas yttrande, huruvida behofvet af nybyggnads- eller underhållsarbete kan anses hafva uppkommit genom boställshafvarens vanvård.

3. Om beträffande hus, som må nybyggas utan synerätts beslut, anmärkta bristfälligheter finnas vara sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, undersökes, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig.

4. Föreskrifves enligt 3 mom. byggande af nytt hus, utse besiktningsmännen därtill plats, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i byggnadskostnaden kan ske, lämpas efter boställshafvarens eller, å löneboställe, arrendatorns önskan; och bestämma besiktnings-

männen storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya huset samt uppgöra kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, hvarå besiktningen äger rum, eller jämlikt 26 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som pröfvas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

6. I fråga om öfriga bristers afhjälpande meddelas nödiga föreskrifter. Bristerna uppskattas i penningar.

7. Tid utsättes, inom hvilken föreskrifven nybyggnad, förbättring eller annan åtgärd bör genom vederbörande vara verkställd.

8. I öfrigt anställes undersökning och meddelas föreskrift i alla de frågor, som enligt denna boställsordning eller annan författning skola vid ekonomisk besiktning handläggas.

9. Vid förrättningens afslutande tillkännagifves och i instrumentet antecknas, att den med förrättningen missnöjde äger att, vid förlust af rätt till vidare talan, inom trettio dagar efter förrättningens afslutande anmäla sig å landet hos domaren och i stad hos rådstufvurättens ordförande med begäran om laga syn.

Omedelbart efter förrättningens afslutande skall ordföranden skriftligen underrätta vederbörande kontraktsprost om tiden, inom hvilken vid förrättningen föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

40 §.

Senast inom fjorton dagar efter utgången af tid, som vid ekonomisk besiktning blifvit bestämd för verkställande af föreskrifna arbeten, skall vederbörande nybyggnads- och underhållsskyldig till kontraktsprosten ingifva anmälan, att hvad vid besiktningen föreskrifvits blifvit till alla delar fullgjordt, eller ock visa, att förrättningen öfverklagats. Sådan anmälan skall vara vitsordad, beträffande pastoratet ålagda arbeten, af boställshafvaren och, beträffande andra arbeten, af två utaf pastoratet för sådant ändamål å kyrkostämma utsedda ombud. Har förrättningen vunnit laga kraft, men anmälan, hvarom här är sagdt, ej inom bestämd tid inkommit, anmäle kontraktsprosten genast förhållandet hos domkapitlet, som har att inom lämplig tid vidtaga åtgärder till bevarande af boställets och efterträdares bästa antingen medelst begäran hos öfverexekutor, att hvad den försumlige eftersatt må genom

öfverexekutors ämbetsåtgärd varda för lega på hans bekostnad verkställdt, eller genom beredande af erforderlig säkerhet hos honom för husrötebeloppet.

41 §.

1. Kronobetjänt och nämndeman samt konsistorieombud, när annan än vederbörande kontraktsprost därtill förordnats, erhålla för ekonomiska besiktningar ersättning efter hvad särskildt är stadgadt. Af magistrat utsedda biträdande besiktningsmän njuta ersättning lika med nämndemän.

2. Dessa ersättningar äfvensom lösen för det exemplar af instrumentet, som i 57 § omförmäles, skola gäldas å prästgårdar, där icke på grund af särskildt stadgande för visst fall annorlunda medgifves, af pastoratet och å löneboställen af arrendatorn; dock att, där besiktning i följd af någons tredska eller försummelse särskildt påkallats, den tredskande eller försumlige skall vara skyldig att enligt besiktningsmännens bestämmande godtgöra pastoratet eller annan hvad för sådan besiktning bör utgifvas.

42 §.

Husesyn förrättas å tjänlig årstid, på landet af domare jämte minst två, högst fyra nämndemän, allt efter som domaren pröfvar nödigt, samt i stad af rådstufvurätt; ägande å landet domaren och i stad rådstufvurätten att till rättens biträde vid synen, där så finnes behöfligt, tillkalla byggnadskunnig person.

43 §.

Husesyn är antingen laga syn eller af- och tillträdessyn.

44 §.

Laga syn hålles, då missnöje mot ekonomisk besiktning blifvit anmäldt, äfvensom eljest då laga syn af domkapitlet eller byggnadsskyldig begäres.

45 §.

1. Af- och tillträdessyn hålles på begäran af domkapitlet i anledning af ombyte utaf boställshafvare eller arrendator.

2. Å prästgård vare dock af- och tillträdessyn ej nödig, där ej boställshafvare eller vederbörande byggnadsskyldig senast vid afträdestiden hos domkapitlet äskar sådan syn eller domkapitlet eljest finner syn böra hållas. Mottager boställshafvare prästgård utan af- och tillträdessyn, svare sedan för allt hvad företrädaren under dennes besittningstid i afseende å boställets vård ålegat.

3. Af- och tillträdessyn å prästgård, då sådan syn ifrågakommer, skall, sedan afträde ägt rum, hållas inom sex månader därefter.

4. Af- och tillträdessyn å löneboställe må ej hållas tidigare än sex månader före fardagen eller senare än sex månader efter samma dag.

46 §.

Husesyn begäres å landet hos domaren samt i stad hos rådstufvurättens ordförande; och skola därvid insändas instrument öfver sista af- och tillträdessyn och därefter hållna laga syner äfvensom sista ekonomiska besiktning, om sådan senare än husesyn hållits.

47 §.

1. Då syn är begärd, skall domaren eller rätten utsätta tid för densamma och därom minst två månader förut underrätta domkapitlet, hvilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller, vid förfall för denne, annat ombud att å dess vägnar vid synen bevaka boställets rätt och bästa. Inom lika tid åligger domaren eller rätten att, när församlings rätt ifrågakommer, hos vederbörande kyrkostämmoordförande påkalla kyrkostämma för utväljande af ombud till bevakande af församlingens talan. Om mottagandet af underrättelse, hvarom nu är sagdt, skall bevis genast af vederbörande öfversändas till domaren eller rätten. Domaren eller rätten föranstalte ock, att öfriga parter varda minst fjorton dagar, om de bo inom pastoratet, eljest en månad före synen till densamma kallade; börande domaren till synen kalla nämnd.

2. Skall vid afträdandet boställe öfvertagas af domkapitlet för allmän kassas räkning, och är den löntagare utnämnd, som efter domkapitlet kommer att tillträda bostället, då bör jämväl sådan löntagare genom domkapitlets försorg kallas till synen och bevis därom insändas till domaren eller rätten.

48 §.

När domaren eller rätten bevisligen iakttagit hvad enligt nästföregående § åligger dem, må parts eller ombuds uteblifvande ej utgöra hinder för synens företagande.

49 §.

Vid laga syn behandlas de ämnen, som blifvit enligt denna boställsordning eller annan författning till sådan syn hänskjutna.

Är, då missnöje mot ekonomisk besiktning blifvit anmäldt, klagan tillika förd öfver beslut, hvarigenom mot besiktningsman gjordt jäf ogillats, och finner synerätten jäfsanmärkningen vara lagligen grundad, skall ny besiktning verkställas af synerätten, som därvid meddelar de föreskrifter, hvilka af omständigheterna finnas påkallade.

50 §.

Hvad i 39 § 1 mom. stadgas för ekonomisk besiktning gälle äfven för af- och tillträdessyn, och iakttages därvid tillika af synerätten följande:

1. Efterses och antecknas i hvad mån förut föreskrifna nybyggnader, förbättringar och andra åtgärder blifvit verkställda.

2. Är sedan sista husesyn hus, som bör finnas vid bostället, nybyggdt, tillses, huruvida det är i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter samt i öfrigt ändamålsenligt och med omsorg uppfördt. Synerätten meddelar därefter beslut, huruvida huset må, i befintligt skick eller sedan därå anmärkta felaktigheter och brister blifvit afhulpna, insynas, eller om det icke kan godkännas.

3. Hvarje bostället i öfrigt tillhörande hus besiktigas, hvarvid, när fråga uppstår om nybyggnad eller underhåll af hus å prästgård, efter noggrann pröfning meddelas yttrande, huruvida behofvet af nybyggnads- eller underhållsarbete kan anses hafva uppkommit genom boställshafvarens vanvård. Finnas anmärkta bristfälligheter sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, undersöker synerätten, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande afhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig.

4. Föreskrifves enligt 3 mom. byggande af nytt hus, utser synerätten därtill plats, hvilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i byggnadskostnaden kan ske, lämpas efter tillträdarens önskan; och bestämmer synerätten storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, hvarå synen äger rum, eller jämlikt 26 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som pröfvas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

6. Boställets ägor besiktigas. De brister, som förefinnas i afseende på åkerns häfdande, öfriga ägors skötsel och vård, hägnaders och dikens anbringande och underhåll samt torfmosses begagnande, allt efter hvad för

hvarje fall är stadgadt, antecknas, de åtgärder och förbättringar, som i följd däraf erfordras, föreskrifvas och kostnaden för desamma utsättes. Finnes antaget brukningssätt uppenbart leda till skada för bostället, föreskrifves nödig rättelse.

7. Tid utsättes, inom hvilken af synerätten föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

8. I allt annat, hvartill denna boställsordning eller annan författning föranleder, anställes undersökning och meddelas föreskrift.

51 §.

1. På grund af hvad vid af- och tillträdessyn å löneboställe af rätten blifvit bestämdt, skall, där så erfordras, emellan afträdare och tillträdare upprättas och i synerättens utslag införas likvid, fullständigt upptagande å ena sidan alla de belopp, hvilka påförts afträdaren, och å andra sidan allt hvad honom tillgodoförts.

Likviden, som inrättas efter hvad behofvet i hvarje fall fordrar, skall tydligt utvisa hvad afträdaren eller tillträdaren blifver skyldig eller får till godo.

2. Har af- och tillträdessyn hållits före afträdet, må afträdaren vid uppgörelse med tillträdaren tillgodoräkna sig kostnaden för de afträdaren ålagda arbeten, som han före afträdet verkställt.

52 §.

Sedan boställe afträdts, må afträdaren ej befatta sig med några arbeten å bostället, utan skall hvad då brister af det, som på honom ankommer, verkställas å prästgård, där ej tillträdaren mottagit densamma utan af- och tillträdessyn, af pastoratet och å löneboställe af tillträdaren mot rätt till därför upptaget kostnadsbelopp.

53 §.

I det fall, som i 47 § 2 mom. afses, äge den domkapitlet efterträdande löntagaren att vid synen göra de anmärkningar i afseende å befintliga brister, hvartill han finner anledning. Rättsförhållandet mellan domkapitlet och honom må vid denna syn komma under bedömande allenast där båda därom åsämjas, och vare efterträdande löntagaren endast i sådant fall behörig att fullfölja talan mot synerättens beslut.

54 §.

Vid handläggning af ärenden, som förekomma vid laga syn, skola

de för af- och tillträdessyn meddelade föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

55 §.

1. För husesyner njuta synerätt och konsistorieombud ersättning efter hvad särskildt är stadgadt. Biträdande byggnadskunnig person erhåller godtgörelse efter synerättens bestämmande. Till kostnad för husesyn räknas jämväl lösen för det exemplar af syneinstrumentet, som i 57 § omförmäles.

2. Kostnaden för laga syn skall gäldas för prästgård af pastoratet och för löneboställe af arrendatorn, dock att, där synerätten finner, att synen blifvit utan giltig orsak påkallad eller att, när synen ägt rum efter anmälan om vanvård, anmärkningen varit befogad, den skyldige skall vara pliktig att, i den mån synerätten pröfvar skäligt, godtgöra pastoratet eller arrendatorn hvad för sådan laga syn bör utgifvas.

3. Kostnaden för af- och tillträdessyn skall gäldas för prästgård af pastoratet, afträdare och tillträdare till en tredjedel hvardera samt för löneboställe utaf afträdare och tillträdare till hälften hvardera.

56 §.

Vederbörande nybyggnads- och underhållsskyldig skall inom en månad efter förloppet af den tid, då, enligt hvad honom genom synerätts laga kraft ägande beslut blifvit förelagdt, anmärkta brister och felaktigheter bort vara afhulpna eller föreskrifven nybyggnad verkställd, om fullgörandet till domkapitlet ingifva anmälan, vitsordad, beträffande pastoratet ålagda arbeten, af boställshafvaren och, beträffande andra arbeten, af två utaf pastoratet för sådant ändamål å kyrkostämma utsedda ombud. Försummar nybyggnads- och underhållsskyldig hvad nu är sagdt, skall öfverexekutor, på anmälan härom af domkapitlet, vidtaga erforderliga åtgärder för verkställighet på den försumliges bekostnad af hvad eftersatt blifvit. Skulle hvad domkapitlet såsom boställshafvare blifvit ålagdt ej fullgöras, äger pastoratet eller efterträdande boställshafvare hos öfverexekutor påkalla verkställighet.

57 §.

Instrument öfver ekonomiska besiktningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar skola, jämte förteckning å desamma, af boställshafvare eller arrendator väl vårdas och förvaras, vid besiktningar och syner tillhandahållas samt vid afträdandet till efterträdaren öfverlämnas.

V KAP.

Allmänna bestämmelser och öfvergångsstadganden.

58 §.

Hvad för boställshafvare i denna boställsordning är föreskrifvet skall i tillämpliga delar gälla för domkapitlet för den tid, domkapitlet för allmän kassas räkning innehar prästgård.

59 §.

Utan hinder af beslut, som meddelats i fråga om hvilka hus å boställe skola finnas, må synerätt, på grund af sedermera inträffade förändrade förhållanden, i detta afseende annorlunda förordna.

60 §.

I pastorat, bestående af både lands- och stadsförsamling, skall den pastoratet åliggande nybyggnads- och underhållsskyldighet utgöras af de särskilda församlingarna så, som i lag är stadgadt i fråga om afgifter, hvarom för lands- och stadsförsamlingar gemensam kyrkostämma beslutar.

61 §.

Där i fråga om visst boställe, i följd af särskildt stadgande, öfverenskommelse eller annan giltig grund, nybyggnads- eller underhållsskyldigheten för närvarande helt eller delvis åligger annan än pastoratet, till pastoratet hörande församling, boställshafvaren eller arrendatorn, skall hvad sålunda hittills varit gällande fortfarande tillämpas, intill dess annorlunda kan varda i laga ordning bestämdt.

62 §.

Är prästgård med hänsyn till boställshafvarens tjänsteverksamhet olämpligt belägen, eller kan eljest på grund af särskilda omständigheter boställe eller del däraf ej för sitt ändamål bibehållas utan synnerlig olägenhet eller mot särskild afgift utarrenderas, må boställe eller del, hvarom nu är sagdt, efter Konungens beprövande utbytas mot annan fastighet eller ock försäljas. Lag samma vare, där löneboställe eller del däraf till följd af belägenhet i eller invid stad eller stadsliknande samhälle kan med synnerlig fördel styckas till tomter.

Gifver Konungen tillstånd till utbyte eller försäljning, ankomme ock på Konungens pröfning, huruvida i anseende därtill, att boställets

afkomst helt eller delvis ingått till kyrkofonden, för detsamma betingad mellangift eller köpeskilling eller någon del däraf skall öfverlämnas till nämnda fond.

63 §.

1. Denna boställsordning skall beträffande i författningsenlig ordning utarrenderade boställen, med undantag af sådana, som hittills varit afsedda till löntagares bostad eller brukas gemensamt med dylikt boställe, tillämpas från och med den 1 januari 1912, dock med den inskränkning, som må föranledas af bestämmelserna i dessförinnan lagligen upprättade arrendekontrakt.

2. I fråga om hvarje annat boställe skall boställsordningen, med iakttagande af hvad här nedan i 3 mom. samt i 64 och 66 §§ sägs, träda i kraft då löneregleringen, fastställd på grund af lagen om reglering af prästerskapets aflöning, först börjar tillämpas för prästerskapet inom det pastorat, där bostället är beläget.

3. De laga hus, som blifvit uppförda innan denna boställsordning, efter hvad nu är sagdt, skall tillämpas, må ej, där de enligt förut gällande stadganden äro godkända eller antagliga, utdömas därföre, att de ej öfverensstämma med boställsordningen.

64 §.

1. När löneregleringen enligt lagen om reglering af prästerskapets aflöning första gången blifvit fastställd för prästerskapet inom visst pastorat, skall året före den nya löneregleringens inträdande på domkapitlets begäran husesyn i dittills gällande ordning hållas å hvarje inom pastoratet beläget boställe, som då utgör bostadsboställe för löntagare eller eljest innehafves af sådan.

2. Skall prästgård vara förlagd å boställe, därå syn enligt hvad nu är sagdt hålles, bestämme synerätten med tillämpning af denna boställsordning, ej mindre hvilket område därtill skall användas än äfven hvilka laga hus där skola finnas samt om och på hvad sätt till trädgård anvisad mark bör, enligt hvad i 14 § sägs, beredas, stängsel uppsättas och enskild väg uteslutande för prästgårdens räkning anläggas.

Synerätten meddele tillika de föreskrifter, som finnas erforderliga för att å prästgården befintliga laga hus må varda före den nya löneregleringens tillämpning försatta i fullgodt stånd af den, sådant enligt dittills gällande bestämmelser åligger, samt pröfve, om och i hvad mån

den nybyggnad af laga hus å prästgården, som boställshafvaren i enlighet med sistnämnda bestämmelser verkställt eller fått sig ålagd, bör anses vid tiden för den nya löneregleringens inträdande öfverskjuta hvad honom ålegat att bygga. För därvid befunnen öfverbyggnad njute boställshafvaren ersättning af pastoratet.

3. I fråga om boställe eller del däraf, som ej bör användas till prästgård, skall vid den i 1 mom. omförmälda syn boställshafvaren anses såsom afträdare och pastoratet såsom tillträdare, och skilje synerätten emellan dem i hvarderas sålunda angifna egenskap enligt dittills gällande stadganden.

Där så erfordras, bestämme synerätten ock med tillämpning af denna boställsordning, hvilka laga hus böra å bostället finnas.

4. Därest enligt lönereglering, som på grund af lagen om reglering af prästerskapets aflöning första gången blifvit fastställd för visst pastorat, prästgård skall vara förlagd annorstädes än å boställe, som i 1 mom. sägs, må, där domkapitlet så finner lämpligt, på dess begäran före den nya löneregleringens inträdande laga syn enligt denna boställsordning hållas för meddelande af erforderliga föreskrifter angående prästgårdens inrättande i enlighet med boställsordningens bestämmelser.

65 §.

Hvad i 64 § stadgas gälle ej för boställe, hvars afkastning under den nya löneregleringsperioden skall tillfalla viss löntagare utöfver lönen.

66 §.

I afseende å bostadsboställe, hvars innehafvare är delägare i skånska prästerskapets byggnadskassa, iakttages, dels att ersättning för nybyggnad, som vid den i 64 § omförmälda syn ålagts boställshafvaren, skall utgå efter dittills gällande bestämmelser, dels att, sedan denna boställsordning trädt i kraft i fråga om bostället, pastoratet skall i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas af Konungen, till nämnda kassa erlägga de afgifter, hvilka eljest skolat utgöras af boställshafvaren.

Stockholm den 1 juni 1910.

Med undersåtlig vördnad.

Stockholm, tryckt hos P. Palmquists Aktiebolag, 1910.